

Науменко Н.С.

*к.е.н., член-кореспондент Академії економічних наук України,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
та управління проектами,
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Naumenko Natalia

*Lesia Ukrainka Volyn National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1327-0398>*

Салігор Д.О.

*студентка,
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Saligor Diana

*Lesia Ukrainka Volyn National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9241-1007>*

ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ COVID-19 НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

THE DESTRUCTIVE IMPACT OF THE COVID-19 ON THE FUNCTIONING OF THE EU FINANCIAL SECTOR

Анотація. У статті проаналізовано регресуючий вплив пандемії на фінансову та бюджетну сфери Європейського Союзу. Зазначено, що спалах вірусу COVID-19 неоднозначно позначився як на суспільному житті, так і на світовій економіці. Вже нині економічні наслідки поширення хвороби набули глобальніших рис, ніж просто розуміння стану «фінансова криза». В період поглиблення деструктивних явищ вкрай важливо захищати не лише найважливіші сектори економіки, але й активи, технології, інфраструктуру, робочі місця та трудові ресурси, тому у дослідженні проаналізовано явище пандемії, що стало викликом для фінансового сектору всього європейського регіону. Розглянуто можливості, що використовуються країнами ЄС для активізації наявних економічних процесів. Оцінено стабільність конкурентних позицій Європейського Союзу на тлі «проеднання» фінансового сектору ЄС. Висвітлено провідні фінансові проблеми, які виникли у першому півріччі 2020 року через всеохоплююче поширення COVID-19 на економіку світу, та здійснено наукову спробу знайти шляхи їх вирішення.

Ключові слова: глобальна фінансова криза, пандемія COVID-19, Єврозона, фінансова підтримка національних економік, економічний шок, бюджет ЄС.

Постановка проблеми. Пандемія та жорсткі карантинні обмеження суттєво вплинули на щорічний приріст економік усього світу. Масштабна економічна криза вкотре висвітлила слабкі сторони Європейського Союзу. Економічно потужні країни під впливом вірусу COVID-19 почали блискавично втрачати свої позиції на міжнародній арені, тому тематика наукової статті є досить актуальною, адже якісний аналіз ситуації дасть можливість зрозуміти, яким чином формується план дій ЄС щодо вирішення поточних проблем та подальшого виходу

з фінансової кризи з мінімальними втратами й збереженням своїх конкурентних позицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню масштабної фінансової кризи, спричиненої поширенням вірусу COVID-19, і її впливу на різні сектори економіки ЄС та інші країни світу свої праці присвятили вітчизняні та зарубіжні автори, зокрема М. Стадник, яка у своїй публікації «Вплив COVID-19 на світову економіку» розглянула, яким чином спалах коронавірусу спричинив економічний шок, а також висвітлила негативний вплив пандемії на фінансові ринки різних країн світу, в тому числі держав, які входять до Європейського Союзу. Такі аналітики, як А.І. Веселовський, О.С. Александров та В.В. Орлик, розглядають вплив пандемії коронавірусу на позиції та взаємодію глобальних гравців, а саме США, ЄС і Китаю, та аналізують, які бюджетні рішення приймають європейські інституції для вирішення фінансових проблем, спричинених COVID-19. Польський науковець П. Журавський Вель Грасвський у роботі «Третя криза Європейського Союзу» проаналізував способи реагування ЄС на виклики пандемії та серйозну відмінність кризи 2020 року від попередніх, а також розглянув проблеми функціонування Фонду відновлення економіки на сучасному етапі. Відомий італійський економіст М. Буті у своїй роботі «Уроки фінансової кризи для запобігання Великій Роздробленості» пропонує варіанти відповіді на масштабну фінансову кризу, які б допомогли запобігти великій роздробленості національних економік країн Євросоюзу. К. Бозоргмер, В. Сент та Д. Стеклер у публікації «COVID та конвергенція трьох криз у Європі» визначили, в чому спостерігаються схожість та розбіжність значущих криз, які мали місце в Європі, а також виокремили важливі кроки Європейського Центрального Банку для захисту європейської економіки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте у вищезазначених публікаціях досліджено лише

загальний стан європейського господарства в умовах коронавірусу, об'ємність кризи та її схожість з попередніми, а питання впливу пандемії саме на окремі сектори економіки, конкурентні позиції, реалізацію фінансових проєктів ЄС для подолання кризових явищ та реагування на ситуацію окремих успішних європейських держав розкриті тільки частково. Отже, дуже важко оцінити зміни, ризики та перспективи фінансової сфери ЄС, її адаптацію до нових виснажливих умов.

Тематика дослідження потребує подальшого поглибленого розроблення. Автори статті роблять чергову спробу всебічно висвітлити діяльність різних секторів світової і регіональної економік, адже криза не подолана, а вірус досі поширюється країнами світу, ситуація постійно змінюється не в однорідному напрямі, у зв'язку з чим дуже важливо продовжувати аналізувати та моніторити ситуацію якомога частіше, щоб у подальшому зрозуміти, яким чином позбутися негативних наслідків стагнації, адже часові рамки нових криз постійно звужуються, а їх наслідки поглиблюються й лишають за собою слід, частіше за все негативний.

Таким чином, серед елементів новизни слід зазначити всебічну порівняльну характеристику екстрених дій урядів провідних європейських країн, спрямованих на обмеження впливу пандемії COVID-19 на фінансовий сектор національних економік.

Мета статті. Головною метою роботи є розгляд фінансової сфери економіки ЄС на сучасному етапі під тиском «коронакризи», порівняння економічних показників поточного й попередніх років, аналіз значущості заходів, яких вживає Євросоюз для підтримки та стабілізації ситуації, а також виділення в результаті дослідження головних завдань ЄС, виконання яких допомогло би подолати кризу й позбутися її негативних наслідків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виникнення наприкінці 2019 року нового вірусу перш за все вказувало на те, що на світ чекають серйозні зміни у всіх сферах людської діяльності.

В річному економічному прогнозі Європейської Комісії (ЄК) повідомляється, що економіка ЄС у 2020 році переживає глибоку рецесію через коронавірус, незважаючи на заходи, вжиті як на рівні Євросоюзу, так і на національних рівнях.

Пандемія спричинила найбільше зниження ВВП за всі роки для 19 країн ЄС, які використовують євро як національну валюту. Економіка Євросоюзу скоротилася більш ніж на 12%, у Іспанії, четвертої за величиною економіки ЄС, ВВП зменшився на 18,5%. В Португалії цей показник впав на 14,1%. Франція втратила 13,8% ВВП, а Італія – 12,4%.

Комісар з питань економіки ЄС П. Джентілоні заявив про те, що всі європейські країни зазнали безпрецедентних наслідків. Показник був дещо м'якшим для Європейського Союзу, загалом скоротившись на 11,9%. Незважаючи на незначні розбіжності між державними статистичними даними, результати для європейської економіки все одно не втішні. Офіс Євростату попередив, що ця інформація все ще підлягає постійним переглядам [1].

Вочевидь, такі падіння шокують, адже деякі економічні процеси були зупинені на значний період. В умовах економічного падіння громадяни Євросоюзу відчували нестачу купівельної спроможності. Витрати на кінцеве споживання домашніх господарств знизилися в першому кварталі 2020 року на 4,7% у Євросоюзі та на 4,3% загалом по ЄС. При цьому в кінці минулого року все ще фіксувалося незначне зростання споживання: в четвертому кварталі 2019 року воно становило 0,1% в Євросоюзі та 0,3% в ЄС [2].

Дванадцять років тому світова фінансова криза спричинила значну рецесію та ознаменувала для багатьох країн початок «втраченого десятиліття». Європа вступила в нову кризу з різними сильними й слабкими сторонами. Серед сильних сторін слід зазначити те, що банківський сектор краще капіталізується та є більш ліквідним; ринки деривативів є більш прозорими; Європейський механізм стабільності може виступати як резервна система у разі зрушення банківської ситуації, найважливіше, він може надати надзвичайну допомогу державі-члену залежно від програми коригування; останнє, але не менш важливе: ЄЦБ може допомогти протидіяти нападу на державу-члена, купуючи потенційно необмежену кількість суверенних облігацій, знову ж обумовлену програмою коригування. Отже, банки потужніші, ніж донедавна [3, с. 122].

Загалом Європейський Союз не розгубився в цій ситуації і одразу почав вживати заходів безпеки, відбулося масштабне загальноєвропейське реагування на кризу. Європейська комісія (ЄК), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) та Європейський механізм стабільності (ЄСМ) домовились про фінансування до 540 млрд. євро на допомогу людям, підприємствам та країнам по всій Європі, включаючи підтримку ліквідності компаній, фінансування розвитку медичної сфери, закупівлю вакцин, фінансування зайнятості, а також прями та непрями витрати на охорону здоров'я, пов'язані з пандемією [4].

Європа доклала максимум зусиль, щоб стабілізувати ситуацію. Уряди вжили безпрецедентних заходів підтримки, які спрямовані на допомогу домогосподарствам, підприємствам та підприємцям, які займаються самозабезпеченням. ЄС підтримував національні зусилля, проявивши гнучкість у регулюванні державною допомогою та фіскальними правилами [5].

Незважаючи на зазначені заходи, економічний шок був набагато сильнішим, ніж передбачалося попередньо. Деякі соціально значущі галузі (авіація, туризм, культура та мистецтво) повністю зупинилися на тижні, тоді як інші (енергетика, нафта й газ, автомобільна промисловість) потерпали від серйозних «ударів». Перервані були також логістичні ланцюги постачання, що виявило вразливість та залежність ЄС від ресурсів поза торговим блоком, перш за все це відбулося на нестачі медичних товарів та обладнання.

ЄС потребував сміливих дій, щоб змусити економіку знову рухатись і забезпечити вихід блоку з кризи сильнішим, а не слабшим. Канцлер Німеччини А. Меркель та президент Франції Е. Макрон запропонували Європейську фіскальну відповідь розміром у 500 млрд. євро додатково до того, що країни планували зробити на національному рівні. Європейська комісія збільшила цей показник до 750 млрд. євро, а після 90 годин переговорів остаточно погодила 21 липня 2020 року. Нині показник складається з 390 млрд. євро грантів та 360 млрд. євро позик [6].

Звісно, цей крок слід розглядати як посилення європейської спільної фіскальної реакції під час кризи та зміцнення позицій Європи у всьому світі. Це демонструє справжню європейську солідарність. Гроші надходили б із заможніших країн до країн, що постраждали найбільше, та до населення з низьким рівнем доходів. Цей безпрецедентний стимулюючий пакет покладено в амбіційний семирічний бюджет ЄС або багаторічну фінансову базу.

Проте навіть під час масштабної економічної кризи ЄС погодився перейти до наступного етапу переговорів щодо приєднання Північної Македонії та Албанії. Важливою подією є угода від липня 2020 року про вступ Болгарії та Хорватії до

Розширення Єврозони під час криз

Рік	Криза	Подія
1999	–	Євро виникає у безготівковій формі, запроваджується в 11 державах-членах, таких як Австрія, Бельгія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Ірландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Іспанія.
2001	Криза доткомів	Греція приєднується до Єврозони.
2002	–	Євро потрапляє в обіг.
2007	–	Словенія приєднується до Єврозони.
2008–2009	Велика фінансова криза	2008 рік – Кіпр і Мальта; 2009 рік – Словаччина приєднуються до Єврозони.
2011–2015	Європейська боргова криза	До Єврозони приєднуються Естонія (2011 рік), Латвія (2014 рік), Литва (2015 рік).
2020–...	Криза COVID-19	Болгарія та Хорватія прагнуть увійти до Єврозони.

Джерело: розроблено авторами за джерелом [8]

механізму обмінного курсу (ERM II), а це означає, що через два роки ці країни можуть приєднатися до Єврозони, як це зробили Латвія, Литва та Естонія під час Єврокризи 2011–2015 років (табл. 1). Це свідчить про те, що ніякі кризи не можуть погіршити привабливість європейських цінностей для інших країн, що не є членами [7].

28 вересня Європейська Комісія закликала Раду схвалити рішення щодо надання фінансової підтримки SURE у розмірі 87,4 млрд. євро 16 державам-членам ЄС як інструмент тимчасової підтримки для пом'якшення ризиків безробіття в надзвичайних ситуаціях, захисту робочих місць та працівників, які постраждали від пандемії коронавірусу. Це відбудеться після завершення національних процедур, ратифікації та підписів усіма державами-членами для забезпечення гарантійних угод з Комісією на загальну суму 25 млрд. євро [9].

Наведені в табл. 1 дані дають змогу констатувати той факт, що обсяги найбільшої матеріальної допомоги припали на держави, які найсильніше постраждали від спалаху пандемії, ніж інші країни ЄС, а це Італія та Іспанія проти Польщі, Португалії чи Греції.

Встановлено, що фінансова підтримка для держав-членів буде надаватися на вигідних умовах у формі позик ЄС. Ці позики допомагатимуть урядам країн у покритті надлишкових державних витрат стосовно збереження зайнятості населення й дадуть можливість європейським державам покрити витрати, безпосередньо пов'язані з фінансуванням національних короткотермінових схем роботи та інших подібних заходів, що були запроваджені у відповідь на коронавірусну кризу. Короткотермінові схеми роботи сприятимуть підтримці доходів родин, збереженню виробничого потенціалу, людського капіталу підприємств та загальній економіці.

Ініціатива SURE, започаткована 2 квітня 2020 року, була розроблена для захисту робочих місць та персоналу, що постраждали від поширення пандемії. SURE є найважливішим елементом комплексної стратегії ЄС щодо захисту громадян та пом'якшення серйозних негативних соціально-економічних наслідків вірусу COVID-19.

Лідери ЄС домовилися співпрацювати над планом відновлення для Європи. 23 квітня 2020 року вони взяли на себе зобов'язання створити фонд відновлення ЄС. 21 липня цього ж року було узгоджено загальний бюджет у розмірі 1,824 трлн. євро на наступні 2021–2027 роки. Поєднання багаторічної фінансової бази (MFF) та максимальних зусиль щодо відновлення наступного покоління ЄС (NGEU) допоможе ЄС за рахунок цього пакета відновитися після пандемії COVID-19 та

Таблиця 2

Розподіл фінансування SURE між країнами ЄС за перше півріччя 2020 року

Країна ЄС	Розмір фінансової допомоги
Італія	27,4 млрд. євро
Іспанія	21,3 млрд. євро
Польща	11,2 млрд. євро
Бельгія	7,8 млрд. євро
Португалія	5,9 млрд. євро
Румунія	4 млрд. євро
Греція	2,7 млрд. євро
Чехія	2 млрд. євро
Словенія	1,1 млрд. євро
Хорватія	1 млрд. євро
Словаччина	631 млн. євро
Литва	602 млн. євро
Болгарія	511 млн. євро
Кіпр	479 млн. євро
Мальта	244 млн. євро
Латвія	192 млн. євро

Джерело: розроблено авторами за джерелом [9]

підтримати інвестиції у зелений та цифровий суспільні етапи розвитку [10].

Ці елементи є доповненням до трьох захисних мереж на 540 млрд. євро, вже введених Європейським Союзом для підтримки робітників, підприємств та країн загалом.

На часі пріоритетом ЄС є допомога у фінансуванні додаткових витрат на поліпшення лікарняної інфраструктури (конкретно кількості ліжок інтенсивної терапії) та оплату додаткового навантаження медичного персоналу. Наступним пріоритетом є відкриття «вікна» для фінансування непрямих витрат, пов'язаних із заходами охорони здоров'я, такими як дотримання санітарних умов та закриття шкіл. Прозорість (проти бюрократії) стосується того, яким чином витрачається фінансова допомога, адже це ключовий елемент успіху фіскального втручання. Керівництво кожної країни Європейського Союзу має розуміння того, що шокова ситуація насправді має екзогенний характер, тому моральний ризик не повинен превалювати [11, с. 16].

Окремо слід зупинитися на офіційних діях урядів провідних країн Європи. Так, німецький державний банк "KfW" може позичити компаніям 550 мільярдів євро (610 мільярдів дол. США), щоби пережити пандемію та захистити своїх працівників

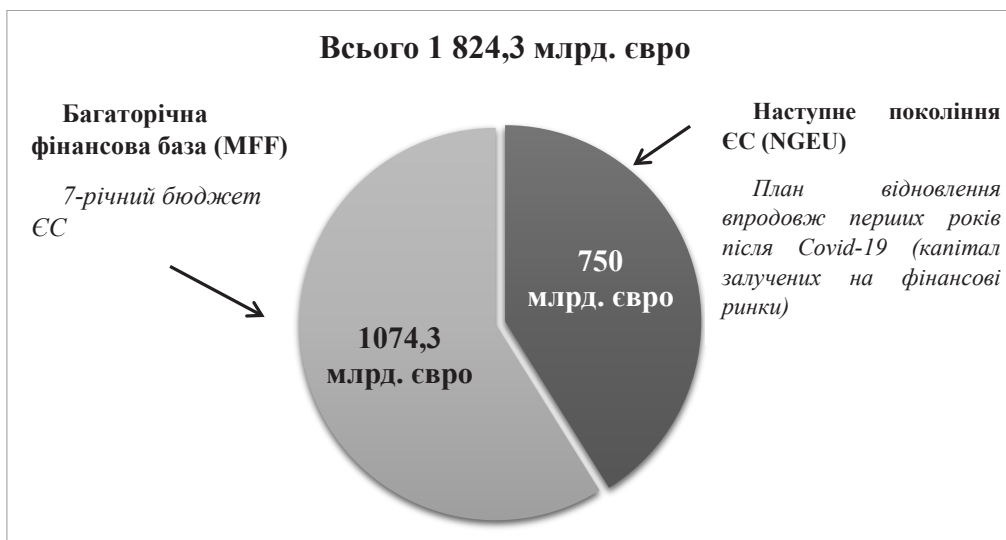

Рис. 1. Бюджет ЄС на 2021–2027 роки й план відновлення економіки

Джерело: розроблено авторами за джерелом [10]

від її впливу. Німеччина також готова взяти на себе додаткову заборгованість і розгляне повномасштабний фіскальний стимул, якщо ситуація погіршиться. У рамках зусиль, спрямованих на зменшення впливу вірусу, нижня палата парламенту Німеччини дозволила уряду надати фінансову підтримку компаніям, що вимушені припинити роботу та направити співробітників додому. До таких кроків уряд вже вдавався у 2008 році, що «оживило» заходи, які допомогли Німеччині уникнути масових звільнень під час фінансової кризи. Пропозиція включає дозвіл компаніям відкласти податкові платежі на мільярди євро [12].

Уряд Італії витратить близько 25 мільярдів євро на стимулюючі заходи для захисту італійської економіки від спалаху коронавірусу. Окрім того, уряд попросить парламент збільшити цільові показники дефіциту країни на 20 мільярдів євро. Заходи включатимуть збільшення витрат на сектор охорони здоров'я; заходи для покриття непередбачуваних надлишків, пов'язаних з коронавірусом; платежі для компенсації витрат по догляду за дитиною; відстрочку деяких податкових термінів, включаючи податок на додану вартість; призупинення іпотечних платежів для деяких працівників, зокрема автономних; додаткове фінансування для сектору авіаперевезень після обвалу туризму; державні гарантії банківського фінансування та позики фірмам для підвищення ліквідності в умовах надзвичайних ситуацій. Заходи також містять пакет кредитних гарантій для уникнення кредитної кризи. Державний гарантійний фонд для малих та середніх підприємств збільшено на 1 мільярд євро, а державному кредитору "Cassa Depositi e Prestiti" дозволено гарантувати принаймні 10 мільярдів євро позик за рахунок Казначейського фонду на 500 мільйонів євро [13].

Французька держава зобов'язується взяти на себе відповідальність за виплату компенсації працівникам, вимушеним залишатися частково безробітними, щоб вони залишалися вдома в обидві хвили пандемії. Всі компанії можуть без обґрунтування відкласти сплату податків і внесків, що підлягають сплаті навесні. До додаткових негайних заходів підтримки бізнесу належать такі:

- подовження термінів сплати соціальних та інших податків;
- у найбільш складних ситуаціях прямі податкові пільги можуть бути затверджені в кожному конкретному випадку;

- підтримка з боку держави та Банку де Франс (кредитного посередництва) для проведення переговорів зі своїм банком про перепланування банківських кредитів;
- мобілізація "VriFrance" для гарантії банківських грошових ліній, які можуть знадобитися компаніям через епідемію;
- можливість збереження зайнятості в компаніях через спрощену та посилену систему часткового безробіття;
- підтримка комерційного арбітражу з боку бізнес-посередника в разі конфлікту із замовниками чи постачальниками;
- державне та місцеве визнання коронавірусу як випадку форс-мажору для державних закупівель.

Як наслідок, штрафні санкції не будуть застосовуватись для всіх державних та місцевих договорів [14].

Великобританія, хоч нині і не є членом ЄС, вжила таких фінансових заходів протидії COVID-19:

- передбачена законом оплата через хворобу для «всіх тих, кому рекомендується самоізолюватись», навіть якщо у них немає симптомів;
- бізнес-тарифи для магазинів, кінотеатрів, ресторанів та музичних залів в Англії з оціночною вартістю нижче £51 000 призупинені на рік;
- 500 мільйонів фунтів стерлінгів з «Фонду допомоги нужденним» буде виділено місцевим властям в Англії, щоб допомогти постраждалим людям у їх районах;
- «Тимчасова схема кредитування постраждалого бізнесу через коронавірус» для банків, які пропонують кредити на суму до 1,2 млн. фунтів для підтримки малого та середнього бізнесу;
- уряд буде покривати витрати для підприємств з чисельністю персоналу менше 250 осіб на виплату лікарняних тим, хто не працює через коронавірус;
- планується прискорити й спростити отримання пільг для тих, хто укладає контракт з нульовим робочим днем;
- претенденти на отримання допомоги, яким рекомендовано залишатися вдома, не матимуть відвідувати центри зайнятості [15].

Уряд Швеції на першу декаду березня 2020 року представив колективний бюджет, оцінений у три мільярди крон (280 мільйонів євро). Уряд надав місцевим громадам додаткові п'ять мільярдів крон. Ця сума не є остаточною, адже бюджет

може додатково активізувати свої фінансові зусилля, якщо це буде необхідно [16].

Так, Норвезький центральний банк не заплановано знизив свою основну процентну ставку з 1,5% до 1,0%, намагаючись зменшити економічний вплив нової епідемії коронавірусу. Банк Норвегії також вирішив знизити надбавки до капіталу, що стягуються з банків за їх кредитну діяльність, з 2,5% до 1,0%.

Уряд також встановив три етапи реагування на кризу. Етап 1 уже було введено, він включає пріоритетність негайних заходів для уникнення зайвих звільнень та банкрутств у життєздатних компаніях, які стикаються з різким падінням доходів. Задля цього уряд сьогодні оголосив про такі заходи:

- заходи в системі охорони здоров'я для подолання гострої кризи (сюди входить забезпечення необхідного обладнання та персоналу);

- скорочення кількості днів, по яким роботодавці зобов'язані виплачувати зарплату працівникам за тимчасового звільнення, з 15 до 2 днів (це буде тимчасовим заходом для підвищення ліквідності компаній та допоможе уникнути масових звільнень);

- видалення трьох днів очікування між періодом, коли роботодавці повинні виплачувати заробітну плату працівникам у тимчасових звільненнях, і періодом, коли працівники мають право на щоденну допомогу по безробіттю (це зменшить втрати доходів працівників);

- зміна правила корпоративного оподаткування, щоб компанії, які зазнають збитків, могли перерозподілити свої збитки в рахунок оподаткованого залишку за попередні роки;

- зміна податкових норм, щоб власники компаній, що зазнають збитків, могли відкласти виплати податку на майно (це зменшить потребу фірм у виплаті дивідендів власникам для покриття податку на майно);

- призупинення податку на авіапасажирів для рейсів в період з 1 січня 2020 року до 31 жовтня 2020 року;

- призупинення сплати авіаційних зборів до 31 червня 2020 року;

- посилення підтримки для підвищення кваліфікації та внутрішнього навчання компаній, які постраждали від спалаху вірусу, за рахунок збільшення грантів для округів;

- збільшення асигнування для муніципалітетів, які матимуть великі надмірні витрати через спалах вірусу;

- забезпечення факту, що пенсійні права медичних працівників, які повертаються на службу у зв'язку зі спалахом коронавірусу, не будуть порушені [17].

Щодо України, то Європейський Союз не лишився осторонь нашої ситуації: у липні 2020 року ЄС здійснив пряму виплату в розмірі понад 11,5 млн. євро в державний бюджет України. Кошти були виділені для підвищення ефективності та стійкості системи державного управління в Україні та її подальшого розвитку в умовах кризи, спричиненої COVID-19. Посол М. Маасікас, голова Представництва ЄС в Україні наголосив на тому, що зараз, як ніколи, важливо забезпечити дотримання основних принципів публічного врядування, підзвітності та прозорості для здобуття й зміцнення довіри громадян і бізнесу до державних інституцій, що посприє швидшому відновленню після тяжкої кризи у сферах здоров'я та економіки [18].

Висновки і пропозиції. З огляду на проведене дослідження аналіз економічних показників показує, що за своїм характером поточна криза є масштабнішою за попередню кризу 2008–2009 років, отже, відрізняється від останньої більшою системністю та охопленням. В результаті порівнянь ми визна-

чили, що якщо у 2008 році криза просувалася від фінансових ринків США до сектору реальної економіки, то нині криза відразу охопила абсолютно різні галузі світового господарства. У зв'язку з цим нині фінансова ініціатива SURE є важливим елементом комплексної стратегії ЄС щодо пом'якшення глобальних викликів соціально-економічних наслідків пандемії COVID-19, проте лише цього рішення недостатньо, адже така фінансова програма має загальний характер.

Виходячи з проведеного дослідження, доходимо висновку, що Європейській владі потрібно якнайшвидше діяти й поставити в пріоритеті такі три однаково важливих завдання: боротьба з коронавірусом у контексті медицини; уникнення негативних наслідків пандемії або їх пом'якшення; якісне пристосування до нових умов ведення економіки.

Для пом'якшення наслідків пандемії Європейський Союз організовує дієву програму фінансової підтримки населення задля уникнення тіньового впливу на доходи й робочі місця, тому що без таких заходів негативні тенденції кризи можуть бути тривалими. Для швидкого пристосування до виснажливих умов пандемії та активізації процесу стабілізації економіки ЄС має збільшувати фінансові вкладення у дослідження, розробки та впровадження цифрових технологій і розвиток відповідних навичок, адже під час карантинних обмежень фірми та країни з інтегрованими цифровими технологіями працювали ефективніше, ніж ті, що обмежені щодо їх наявності. Криза спричинила суттєві й, можливо, постійні зміни в способі життя, роботі, покупках та навчанні, тому важливим і позитивним кроком буде перехід до безготівкових операцій. Цей план забезпечить Європі утримання передових позицій у цифрову епоху.

Здійснене наукове дослідження показало, що, незважаючи на кризу, Європа твердо дотримується концепції багатосторонності: співпрацює задля пошуку рішень і демонструє повільну солідарність із постраждалими країнами всередині та, що не менш важливо, поза межами Європейського Союзу.

Література:

1. Eurostatistics, data for short-term economic analysis. Statistical books. 2020. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/11193340/KS-BJ-20-008-EN-N.pdf/3c7d8809-a3cd-273c-a5fd-495e5d8285e9> (дата звернення: 01.10.2020).
2. Baker, Scott R., Nicholas Bloom, Steven J. and Terry, Steven. J. "COVID-induced economic uncertainty". *NBER Working Paper*. 2020. № 26983. DOI: 10.3386/w26983
3. Baldwin, Richard and Beatrice Weder di Mauro, Mitigating the COVID Economic Crisis: Act Fast and Do Whatever It Takes. *CEPR Press*. 2020. P. 122.
4. Revoltella D., Strauch R., Verwey M. Helping people, businesses and countries in Europe // Website of the European Stability Mechanism. 2020. URL: <https://www.esm.europa.eu/blog/helping-people-businesses-and-countries-europe> (дата звернення: 03.10.2020).
5. Mohajan H.K. Most Fatal Pandemic COVID-19 Outbreak: An Analysis of Economic Consequences. *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*. 2020. № 20(2). P. 9–10. DOI: 10.26458/2026.
6. World Economic Outlook Update // Website of the International Monetary Fund. 2020. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020> (дата звернення: 28.09.2020).
7. ERM II – the EU's Exchange Rate Mechanism. 2020. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/introducing-euro/adoption-fixed-euro-conversion-rate/erm-ii-eus-exchange-rate-mechanism_en (дата звернення: 01.10.2020).
8. What we can learn from Europe's response to the COVID-19 crisis // Website of the World Economic Forum. 2020.

- URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/08/europe-response-COVID-19-coronavirus-economic-crisis-euro-fiscal-monetary-policy-green-deal> (дата звернення: 01.10.2020).
9. Jobs and economy during the coronavirus pandemic // Website of the European Commissions. 2020. URL: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic_en (дата звернення: 04.10.2020).
 10. EU budget 2021–2027 and recovery plan. Website Council of the European Union. 2020. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027> (дата звернення: 05.10.2020).
 11. Jorda, Oscar, Sanjay R. Singh and Alan M. Taylor “Longer-run Economic Consequences of Pandemics”. NBER Working Paper. 2020. № 26934. DOI: 10.24148/wp2020-09.
 12. Fight against Corona: largest aid package in the history of Germany // Website of the Federal Ministry of Finance. URL: <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Schlaglichter/Corona-Schutzschild/2020-03-13-Milliarden-Schutzschild-fuer-Deutschland.html> (дата звернення: 31.10.2020).
 13. The EU’s response to Italy: “COVID-19 one-off budgetary spending excluded from the structural balance” // Website of the Italian Government. 2020. URL: <https://www.mef.gov.it/en/inevidenza/The-EUs-response-to-Italy-COVID-19-one-off-budgetary-spending-excluded-from-the-structural-balance-00001> (дата звернення: 31.10.2020).
 14. France: Tax relief available for businesses affected by coronavirus (COVID-19) // Website KPMG US. 2020. URL: <https://home.kpmg/us/en/home/insights/2020/03/tnf-france-tax-relief-available-for-businesses-affected-by-coronavirus.html> (дата звернення: 31.10.2020).
 15. Bank of England measures to respond to the economic shock from COVID-19 // Website of the bank of England. 2020. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/news/2020/march/boe-measures-to-respond-to-the-economic-shock-from-COVID-19> (дата звернення: 31.10.2020).
 16. Additional amending budget due to the coronavirus // Website of the Government Offices of Sweden. 2020. URL: <https://www.government.se/press-releases/2020/03/additional-amending-budget-due-to-the-coronavirus> (дата звернення: 31.10.2020).
 17. The Government acts to mitigate effects of the COVID-19 pandemic on the economy. Government no. 2020. URL: <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/the-government-acts-to-mitigate-effects-of-the-COVID-19-pandemic-on-the-economy/id2693471> (дата звернення: 31.10.2020).
 18. ЄС надає Україні 11,5 млн. євро в межах програми бюджетної підтримки українського державного управління в умовах пандемії COVID-19 // Офіційний веб-сайт представництва ЄС в Україні. 2020. URL: <https://cutt.ly/DhPzXKp> (дата звернення: 06.10.2020).
- References:**
1. Eurostatistics, data for short-term economic analysis. Statistical books. 2020. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/11193340/KS-BJ-20-008-EN-N.pdf/3c7d8809-a3cd-273c-a5fd-495e5d8285e9> (accessed 1 October 2020).
 2. Baker, Scott R., Nicholas Bloom, Steven J. and Terry, Steven. J. “COVID-induced economic uncertainty”. NBER Working Paper. 2020. № 26983. DOI: 10.3386/w26983
 3. Baldwin, Richard and Beatrice Weder di Mauro, Mitigating the COVID Economic Crisis: Act Fast and Do Whatever It Takes. CEPR Press. 2020. P. 122.
 4. D. Revoltella, R. Strauch, M. Verwey Helping people, businesses and countries in Europe. Website of the European Stability Mechanism. 2020. URL: <https://www.esm.europa.eu/blog/helping-people-businesses-and-countries-europe> (accessed 3 October 2020).
 5. H.K. Mohajan Most Fatal Pandemic COVID-19 Outbreak: An Analysis of Economic Consequences. *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 20(2). 2020. P. 9–10. DOI: 10.26458/2026
 6. World Economic Outlook Update. Website of the International Monetary Found. 2020. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020> (accessed 28 September 2020).
 7. ERM II – the EU’s Exchange Rate Mechanism. 2020. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/introducing-euro/adoption-fixed-euro-conversion-rate/erm-ii-eus-exchange-rate-mechanism_en (accessed 1 October 2020).
 8. What we can learn from Europe’s response to the COVID-19 crisis. Website of the World Economic Forum. 2020. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/08/europe-response-COVID-19-coronavirus-economic-crisis-euro-fiscal-monetary-policy-green-deal> (accessed 1 October 2020).
 9. Jobs and economy during the coronavirus pandemic. Website of the European Commissions. 2020. URL: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic_en (accessed 4 October 2020).
 10. EU budget 2021–2027 and recovery plan. Website Council of the European Union. 2020. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027> (accessed 5 October 2020).
 11. Jorda, Oscar, Sanjay R. Singh and Alan M. Taylor “Longer-run Economic Consequences of Pandemics”. NBER Working Paper. 2020. № 26934. DOI: 10.24148/wp2020-09
 12. Fight against Corona: largest aid package in the history of Germany. Website of the Federal Ministry of Finance <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Schlaglichter/Corona-Schutzschild/2020-03-13-Milliarden-Schutzschild-fuer-Deutschland.html> (accessed 31 October 2020).
 13. The EU’s response to Italy: “COVID-19 one-off budgetary spending excluded from the structural balance”. Website of the Italian Government. 2020. URL: <https://www.mef.gov.it/en/inevidenza/The-EUs-response-to-Italy-COVID-19-one-off-budgetary-spending-excluded-from-the-structural-balance-00001> (accessed 31 October 2020).
 14. France: Tax relief available for businesses affected by coronavirus (COVID-19). Website KPMG US. 2020. URL: <https://home.kpmg/us/en/home/insights/2020/03/tnf-france-tax-relief-available-for-businesses-affected-by-coronavirus.html> (accessed 31 October 2020).
 15. Bank of England measures to respond to the economic shock from COVID-19. Website of the bank of England. 2020. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/news/2020/march/boe-measures-to-respond-to-the-economic-shock-from-COVID-19> (accessed 31 October 2020).
 16. Additional amending budget due to the coronavirus. Website of the Government Offices of Sweden. 2020. URL: <https://www.government.se/press-releases/2020/03/additional-amending-budget-due-to-the-coronavirus> (accessed 31 October 2020).
 17. The Government acts to mitigate effects of the COVID-19 pandemic on the economy. Government no. 2020. URL: <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/the-government-acts-to-mitigate-effects-of-the-COVID-19-pandemic-on-the-economy/id2693471> (accessed 31 October 2020).
 18. ES nadaie Ukraini 11,5 mln yevro v mezhakh prohramy biudzhetnoi pidtrymky ukrainskoho derzhavnogo upravlinnia v umovakh pandemii COVID-19. Ofitsiyni veb-sait predstavnytstva ES v Ukraini. 2020. URL: <https://cutt.ly/DhPzXKp> (accessed 6 October 2020).

Аннотация. В статье проанализировано регрессирующие влияние пандемии на финансовую сферу и бюджетную сферы Европейского Союза. Указано, что вспышка вируса COVID-19 неоднозначно сказалась как на общественной жизни, так и на мировой экономике. Уже сейчас экономические последствия распространения болезни обрели более глобальные черты, чем просто понимание состояния «финансовый кризис». В период углубления деструктивных явлений крайне важно защищать не только важнейшие секторы экономики, но и активы, технологии, инфраструктуру, рабочие места и трудовые ресурсы, поэтому в исследовании проанализировано явление пандемии, которая стала вызовом для финансового сектора всего европейского региона. Рассмотрены возможности, используемые странами ЕС для активизации существующих экономических процессов. Оценена стабильность конкурентных позиций Европейского Союза на фоне «проседания» финансового сектора ЕС. Освещены ведущие финансовые проблемы, возникшие в первом полугодии 2020 года из-за всеобъемлющего распространения COVID-19 на экономику мира, и предпринята научная попытка найти пути их решения.

Ключевые слова: глобальный финансовый кризис, пандемия COVID-19, Еврозона, финансовая поддержка национальных экономик, экономический шок, бюджет ЕС.

Summary. The article analyzes how the pandemic affects the financial sector and the budget of the European Union and shows that the outbreak of the COVID-19 virus has ambiguously affected society and the world economy. The study deeply examines the opportunities used by EU countries at the present stage to intensify economic processes, as well as assesses the competitive position of the European Union, highlights the main financial problems that arose in 2020 on the background of Coronavirus and attempts to find solutions. Already, the economic consequences of the spread of the disease are greater than just the financial crisis. The pandemic is a challenge to the European economy. During such a crisis, it is important to protect not only the most important sectors of the economy, but also assets, technology, infrastructure, jobs and the workers themselves. The virus and severe quarantine restrictions have seriously affected the economies of various countries around the world. The large-scale economic crisis has highlighted the weaknesses of the European Union. Many economically strong countries have begun to lose their positions in the international arena under the influence of the COVID-19 virus. In this regard, the topic of this scientific article is quite relevant, because a qualitative analysis of the situation will make it possible to understand what the EU action plan should be to solve problems and overcome the financial crisis with minimal losses and maintain its competitive position. Therefore, the main purpose of this study is to consider the financial sector of the EU economy at the present stage under the pressure of the “corona crisis” and analyze the measures taken by the EU to support and stabilize the situation, looking for other opportunities to help overcome the crisis. Domestic and foreign authors have devoted their work to the study of the large-scale financial crisis caused by the spread of COVID-19 virus and its impact on the EU and other countries, but to date this topic has not been fully addressed. It is important to continue to analyze and monitor the situation as often as possible to further understand how to get rid of the negative consequences.

Keywords: global financial crisis, COVID-19 pandemic, Eurozone, financial support of national economies, economic shock, EU budget.